

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1470781

Özgün Araştırma / Original Research

Ebe ve Hemşire Adaylarının Cinsel Sağlık Okuryazarlık Durumları ile Mesleklerinde Cinsel Sağlığı Değerlendirmeye Hazır Oluşukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Examining the Relationship Between the Sexual Health Literacy Status of Midwives and Nurse Candidates and Their Readiness to Assess Sexual Health

Sema ÜSTGÖRÜL¹ Nursen BOLSOY²

¹ Öğr Gör. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Manisa/Türkiye

² Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Manisa/Türkiye

Sorumlu yazar / Corresponding author

Sema ÜSTGÖRÜL

sema84car@hotmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 19.04.2024

Kabul tarihi / Date of acceptance: 01.10.2024

Atf / Citation: Üstgörül, S., Bolsoy, N. (2024). Ebe ve hemşire adaylarının cinsel sağlık okuryazarlık durumları ile mesleklerinde cinsel sağlığı değerlendirmeye hazır oluşukları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *BANU Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 554-563. doi: 10.46413/boneyusbad.1470781

ÖZET

Amaç: Ebeler ve hemşireler sağlık okuryazarlığında hastaları veya yakınlarını bilgilendirmek ve farkındalık yaratmak için primer rol oynayan meslek gruplarından. Bu araştırmanın amacı ebe ve hemşire adaylarının cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve mesleklerinde cinsel sağlığı değerlendirmeye hazır oluşuklarının incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı-kesitsel tiptedir. Araştırmanın evrenini ebeler ve hemşirelik üçüncü ve dördüncü sınıf (N=597) öğrencileri oluşturmuştur. Soruları eksiksiz yanıtlayan 483 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Araştırmanın verileri tanıtıcı özellikler ve Cinsel Sağlık Okuryazarlık Ölçeği soru formları ile toplanmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik testler uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesi için Post-Hoc testlerinden Scheffe testi yapılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin cinsiyetleri, bölümleri, sınıfları ve cinsel sağlık dersi alma durumları ile cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri, cinsel bilgi düzeyleri ve cinsel tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0.05). Derslerinde cinsel sağlığı değerlendirmeye yönelik eğitim alan öğrencilerin sağlık okuryazarlık düzeyleri kısmen alan veya almayan öğrencilerden belirgin şekilde daha yüksektir.

Sonuç: Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin ebeler öğrencilerine göre Cinsel Sağlık Okuryazarlık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni hemşirelik bölümünün müfredatında cinsel sağlık dersinin zorunlu ders olarak yer alması nedeniyle olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel sağlık, Okuryazarlık, Ebe, Hemşire

ABSTRACT

Aim: Midwives and nurses play a pivotal role in health literacy, providing information to patients and/or their relatives and raising awareness. This study aimed to determine the sexual health literacy levels of midwife and nurse candidates and to examine their readiness to assess sexual health in their profession.

Material and Method: This study employed a descriptive cross-sectional design. The study population comprised third- and fourth-year midwifery and nursing students (N=597). The sample consisted of 483 students who completed the questionnaire in its entirety. Data were collected using a questionnaire on students' identifying characteristics and the Sexual Health Literacy Scale questionnaire. As the data were normally distributed, parametric tests were applied. The Scheffe test, one of the post-hoc tests, was employed to ascertain the disparities between the groups.

Results: A statistically significant difference was found between the gender, department, grade, and sexual health course-taking status of the students and their sexual health literacy levels, sexual knowledge levels, and sexual attitude levels (p<0.05). The health literacy levels of the students who received training on sexual health assessment in their courses were significantly higher than the students who partially received or did not receive training.

Conclusion: The sexual health literacy levels of nursing students were found to be higher than those of midwifery students. This is thought to be because a sexual health course is included as a compulsory course in the curriculum of the nursing department.

Keywords: Sexual health, Literacy, Midwife, Nurse

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sağlık okuryazarlığının (SOY) tanımını “sağlığın korunması ve devamlılığı için bireylerin sağlık bilgisine ulaşabilme, bu bilgiyi anlayabilme ve kullanabilme becerisi” olarak yapmıştır (Bakan ve Yıldız, 2019). Yılmaz, Şahiner ve Erçelik (2023) tarafından ifade edildiği gibi, sağlık okuryazarlığı, bireylerin hem kendi sağlıklarını hem de ailelerinin sağlığını etkili bir şekilde koruyabilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Sağlık okuryazarlığının yüksek olması, bireylerin sağlık bilgilerini anlamalarını ve bu bilgileri sağlık kararlarını yönlendirmek için kullanmalarını sağlar, bu da dolaylı yoldan toplum sağlığının iyileştirilmesine katkıda bulunur. Bundan dolayı, bireylerin yeterli düzeyde bir sağlık okuryazarlığına sahip olmaları gerekmektedir (Aydın ve Aba, 2019). Sağlık okuryazarlığı çok geniş bir kavramdır ve içinde birçok okuryazarlık barındırmaktadır. İlaç, hastane, sağlıklı beslenme, cinsellik gibi konular sağlık okur yazarlığının alt boyutlarıdır. Cinsel sağlık okuryazarlık (CİSOY) bilgisi de bunlardan en önemli olanlarından biridir (Üstgörül, 2022).

Cinsel sağlık okuryazarlığı (CİSOY), bireylerin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili bilgiye sahip olma, bu bilgileri doğru anlama ve kullanmaya yönelik okuma ve yazma becerilerinin olması, cinsel sağlıkla ilgili kararlarını bilinçli bir şekilde verebilme yeteneği olarak tanımlanır (Üstgörül, 2022). Cinsel sağlık okuryazarlığı diğer bireyler ile cinsel sağlık hakkında daha etkin iletişim kurabilmesi konusunda analitik ve bilişsel becerileri geliştirir (Balçık, Taşkaya ve Şahin, 2014). Cinsel sağlık okuryazarlığı, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların önlenmesi, sağlıklı cinsel ilişki bilgileri, cinsel sağlık hizmetlerine erişim gibi konuları kapsar. Bu bağlamda cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesi ve cinsel sağlığın sürdürülebilmesi için cinsel sağlık okuryazarlığı oldukça önemlidir (Castro-Sánchez, Chang, Vila-Candel, Escobedo ve Holmes, 2016; Özkan, Tüzün, Dikmen ve İlhan, 2020). Bireylerin cinsel sağlık sorunlarının farkına varması ve bu sorunların erken tanı ve tedavisi, aynı zamanda kaliteli cinsel yaşamı sağlamak ve sürdürmek için cinsel sağlık hakkında bilgi edinmeye ihtiyacı vardır (Duman ve Vural, 2019). Ebeler ve hemşireler cinsel sağlık okuryazarlığında hastaları ve yakınlarını bilgilendirmek ve farkındalık yaratmak için primer rol oynayan meslek gruplarıdır (Özsoy ve Bulut, 2017).

Dolayısıyla cinsel sağlık okuryazarlığı bilgi düzeylerinin yeterli olması önemlidir. Ebe ve hemşirelerin cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri ne kadar yüksek olursa bakım verdikleri kişilerin cinsel sağlık durumlarını değerlendirmede ve bilgilendirmede benzer ölçüde başarılı olacaklardır. Özellikle teknolojinin çok yoğun kullanıldığı bu dönemde gençlerin sosyal iletişimleri oldukça kısıtlı ve iletişim becerileri yetersiz olabilmektedir. Bu bağlamda gelecekte sağlık alanında primer role sahip olacak hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin cinsel sağlık okuryazarlık bilgisinin tespit edilmesi, eksikler varsa eğitimle tamamlanması önem arz etmektedir. Birçok sağlık probleminin cinsel sağlığı da olumsuz etkilediği, cinsel sağlığında kaliteli yaşamın bir parçası olduğu düşünüldüğünde hastaların cinsel sağlık durumlarının değerlendirilmesinin önemli olduğu söylenebilir (Graf ve Patrick, 2015).

Ebe ve hemşirelerin cinsel sağlık konusunda bilgi sahibi olmaları, sağlık hizmetlerinde kapsamlı bir bakım sunabilmeleri için temel bir gerekliliktir (Bradfield, Officer, Barnes, Mignacca, Butt ve Hauck, 2022). Geleceğin ebe ve hemşirelerinin de cinsel sağlık konusunda bilgi sahibi olabilmeleri için cinsel sağlık okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı ebe ve hemşire adaylarının cinsel sağlık okuryazarlık durumlarını tespit etmek ve mesleklerinde cinsel sağlığı değerlendirmeye hazır oluştukları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Bu çalışma, tanımlayıcı-kesitsel bir araştırma türündedir. Tanımlayıcı-kesitsel araştırmalar, belirli bir zamanda mevcut durumu betimleyerek, değişkenler arasındaki ilişkileri anlama amacı güderler (Sekaran ve Bougie, 2016). Bu tür araştırmalar, genellikle popülasyonun belirli bir kesitini temsil eden verileri analiz eder ve bu veriler üzerinden genelleme yapma potansiyeline sahiptir (Hair, Black, Babin, ve Anderson, 2019).

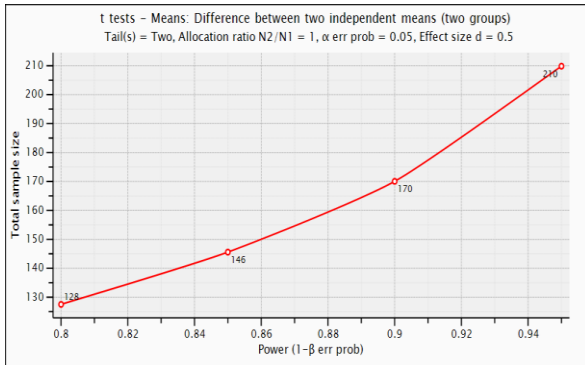
Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde yer alan iki bölümdeki (ebelik ve hemşirelik) toplam 597 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada herhangi bir örneklem oranı seçimi yapılmamış olup, araştırmaya gönüllü katılımı

kabul eden tüm öğrencilere ulaşılması hedeflenmiştir.

Araştırmanın verilerini, sağlık bilimleri fakültesinde kayıtlı, ebelik ve hemşirelik bölümü üçüncü ve dördüncü sınıfında eğitim alan ve katılmaya gönüllü olan öğrenciler oluşturmuştur. Katılan öğrenci sayısı 489'dur. Veri toplama formlarını eksik/hatalı dolduran 6 katılımcı dışlanarak 483 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Bu çalışmada, güç analizi çalışmanın sonunda yapılmış ve %5 etki boyutu ile %95 güven aralığı kullanılarak %99 güç performansı hedeflenmiştir. Ayrıca her bir istatistiksel test için Cohen'in (1988) örneklem hesaplamasında belirttiği düşük, orta ve yüksek etki büyüklüğü sınır değerleri dikkate alınmıştır. Örneklem hesaplamaları, G-Power yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiş ve etki büyüklüğü olarak 0.5, α (tip I hata oranı) olarak 0.05 ve güç (1 - β) olarak 0.80 kabul edilmiştir. Bu parametreler ile yapılan güç analizi sonucunda gerekli örneklem hacminin 128 olduğu bulunmuştur. Ancak, 483 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilen çalışma, bu örneklemin evreni temsil etme kapasitesinin oldukça yeterli olduğunu göstermektedir (Grafik 1).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri öğrencileri tanıtıcı bilgi formu ve Cinsel Sağlık Okuryazarlık Ölçeği formu kullanılarak yüz yüze toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (Üstgörül, 2022; Akgün, Tok ve Oztaş, 2021). Form öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, bölümü, cinsel sağlık dersi alma durumu, bakım verdiklerinin cinsel sağlığını değerlendirme durumu ile ilgili soruları içeren toplam 14 sorudan oluşmaktadır.

Cinsel Sağlık Okuryazarlık Ölçeği (CİSOY): CİSOY ölçeği Üstgörül (2022) tarafından geliştirilmiş 17 maddelik (beşli likert tipte) soru formundan oluşmaktadır. Ölçeğin cinsel bilgi ve

cinsel tutum olarak iki alt boyutu bulunmaktadır. İlk 12 soru cinsel bilgiyi değerlendirirken, 13-17 arasındaki ölçek maddeleri de cinsel tutumu değerlendirmektedir. Cinsel bilgi faktöründe 12 soru vardır. Bu faktörde elde edilebilecek en yüksek puan 60 iken en düşük 12 puandır. Cinsel tutum faktöründe ise 5 soru vardır. Bu faktörden elde edilebilecek en yüksek puan 25 iken en düşük 5 puandır. Ölçeğin geliştirme çalışmasında Cronbach Alfa katsayı değeri 0.88 (Üstgörül, 2022), bu çalışmada ise 0.84 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmanın yapılabilmesi için bir devlet üniversitesinin tıp fakültesi sağlık bilimleri kurulundan etik onay (Tarih: 03.05.2023, ve Karar No: 523006) alınmıştır. Çalışmaya katılan öğrenciler bilgilendirilmiş ve sözlü onamları alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizini yapmadan önce normal dağılım testi uygulanmıştır. Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) verilerin normal dağılımı gösteren testlerindedir. Literatüre göre Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olması verilerin normal dağıldığı anlamına gelmektedir (Tabachnick, Fidell ve Ullman, 2013; Üstgörül ve Akkaya, 2023; Uysal ve Kılıç, 2022). Yapılan analiz sonucunda verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu kadın (%88.4) olup, %70.0'i hemşirelik bölümü öğrencisidir. Öğrencilerin %61.5'si üçüncü sınıf öğrencisidir ve yaşları 20 ve 24 (ortalama: 21.71± 1.0) arasındadır.

Tablo 2'de öğrencilerin demografik özellikleri ile cinsel sağlık okuryazarlık ölçek toplam puanı ve ölçeğin alt boyutları olan cinsel bilgi ve cinsel tutum puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri (t=2.32; p<0.05), cinsel bilgi düzeyleri (t=2.33; p<0.05) ve cinsel tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (t=2.33; p<0.05).

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ebelik bölümü öğrencilerine göre cinsel sağlık okuryazarlık

Tablo 1. Demografik Özelliklerin Dağılımı (n=483)

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	427	88.4
	Erkek	56	11.6
Bölüm	Hemşirelik	338	70.0
	Ebelik	145	30.0
Sınıf	3	297	61.5
	4	186	38.5
Yaş	Ort. 21.71 ± 1.0 (Min.20-Max.24)		

Tablo 2. Cinsel Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması (n=483)

Değişkenler		Cinsel Bilgi Alt Boyutu				Cinsel Tutum Alt Boyutu				CİSOY	
		n	\bar{X}	ss (min-max)	t	\bar{X}	ss (min-max)	t	\bar{X}	ss (min-max)	t
Cinsiyet	Kadın	427	39.99	9.01(12-59)	t= 2.33	17.32	3.69(5-25)	t= 2.32	53.31	12.07(17-84)	t= 2.32
	Erkek	56	36.17	9.77(12-58)	p= 0.00	17.37	3.97(5-25)	p= 0.000	53.56	13.28(17-83)	p=0.000
Bölüm	Hemşirelik	338	36.31	9.18(12-59)	t= 9.62	17.44	3.79(5-25)	t= 9.55	53.76	12.38(17-84)	t= 9.59
	Ebelik	145	35.33	8.86(12-59)	p= 0.033	17.02	3.55(5-25)	p= 0.027	52.35	11.76(17-84)	p=0.030
Sınıf	3	297	35.85	9.05(12-59)	t= -0.39	17.24	3.70(5-25)	t= -0.32	53.10	12.12(17-84)	t= -0.36
	4	186	36.28	9.17(12-59)	p= 0.000	17.44	3.75(5-25)	p= 0.000	53.72	13.35(17-83)	p= 0.000
Cinsel Sağlık Dersi Alma	Evet	338	36.31	9.18(12-59)	t= 9.62	17.45	3.79(5-25)	t= 8.22	53.76	12.38(17-84)	t= 19.5
	Hayır	145	35.33	8.87(12-59)	p= 0.033	17.02	3.55(5-25)	p= 0.027	52.35	11.76(17-83)	p=0.030
Cinsel sağlığı kim değerlendirmeli	Doktor	121	37.38	7.64(26-52)	t= 0.95	17.22	3.31(11-25)	t= 0.93	53.87	12.43(17-84)	t= 0.94
	Ebe/hemşire	362	35.37	8.33(13-55)	p= 0.216	17.29	3.29(10-25)	p= 0.23	53.16	12.14(17-83)	p= 0.22

\bar{X} =ölçek toplam puan ortalaması, ss=standart sapma

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsel Sağlık Okuryazarlığı Düzeyinin Karşılaştırılması (n=483)

Değişkenler	N	\bar{X}	ss (min-max)	F	p	
Yaş	20	28	51.2	12.91 (29-79)	0.10	0.098
	21	227	54.7	12.34 (17-84)		
	22	143	52.2	11.10 (17-82)		
	23	28	51.9	16.48 (21-83)		
	24	57	52.4	11.30 (17-74)		
	Toplam	483	51.2	12.20 (17-84)		
Derslerde cinsel sağlığı değerlendirmeye yönelik eğitimlerin alınması	Evet	357	53.6	12.41 (17-84)	3.53	0.000* Evet> Kısmen>Hayır
	Hayır	37	51.6	14.74 (24-84)		
	Kısmen	89	52.9	10.08 (27-74)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-84)		
Hastalarımızın cinsel sağlık durumunu değerlendiriyor musunuz	Evet	18	54.6	10.55 (37-74)	4.98	0.000* Evet> Bazen >Hayır
	Hayır	95	52.7	10.83 (25-77)		
	Bazen	370	53.4	12.62 (17-84)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-84)		
Hastaların cinsel sağlık durumlarının değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz?	Evet	368	54.6	12.12 (17-84)	2.29	0.000* Evet> Hayır
	Hayır	17	52.7	6.93 (38-65)		
	Bazen	98	53.4	13.20 (17-84)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-84)		

Tablo 3. Devamı

Ebe ve hemşirelerin cinselliği değerlendirme konusunda nasıl bir role sahip olduğunu düşünüyorsunuz?	Eğitici rolü	100	51.9	11.86 (17-84)	5.05	0.007* Bakım verici rolü >Eğitici rolü
	Danışmanlık rolü	381	53.7	10.30 (17-74)		
	Bakım verici rolü	2	60.5	0.70 (60-61)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-84)		
Bakım verdiğiniz birey size cinsellik ile ilgili soru sorduğunda kendinizi nasıl hissedersiniz?	Rahat hissederim	449	53.1	12.21 (17-84)	7.06	0.001* Utandırım >Rahat hissederim
	Rahatsız hissederim	20	55.7	9.55 (37-71)		
	Utandırım	14	56.6	15.15 (35-82)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-84)		
Cinsellik ile ilgili konularda konuşurken yaşadığınız engeller nelerdir?	Cinselliği konuşma ile ilgili herhangi bir engel/sorun yaşamıyorum.	80	51.3	13.71 (17-84)	0.38	0.427
	Cinsellik ile ilgili konularda bilgi düzeyimi yetersiz buluyorum.	255	53.0	11.10 (17-74)		
	Cinsellik ile ilgili konularda konuşmaktan çekiniyorum.	94	55.7	13.60 (19-83)		
	Cinsellik ile ilgili konularda konuşurken ortamda üçüncü kişinin olmasından rahatsız oluyorum.	11	55.6	10.54 (37-69)		
	Cinsellik ile ilgili konularda konuşmak için zaman ayıramıyorum	43	53.6	12.29 (24-84)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-74)		
Cinsel sağlık dersi sağlık bilimlerinde verilmesi gereken bir ders olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle olmalı	327	63.3	12.07 (17-84)	5.84	0.000* Kesinlikle olmalı>Olması iyi olur>Olmasına gerek yok
	Olması iyi olur	127	53.2	11.93 (19-74)		
	Olmasına gerek yok	29	53.9	14.97 (17-82)		
	Toplam	483	53.3	12.20 (17-84)		

F= One-way ANOVA testi, \bar{X} =ölçek toplam puan ortalaması, ss=standart sapma, Ortalama farkı 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

düzeyleri ($t= 9.59$; $p<0.05$), cinsel bilgi düzeyleri ($t=9.62$; $p<0.05$) ve cinsel tutum düzeylerinin istatistiksel olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($t=9.55$; $p<0.05$).

Öğrencilerden son sınıfta okuyanların üçüncü sınıflara göre cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri ($t=-0.36$; $p<0.05$), cinsel bilgi düzeyleri ($t=-0.39$; $p<0.05$) ve cinsel tutum düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t=-0.32$; $p<0.05$).

Öğrencilerin cinsel sağlık dersi alma durumlarına göre cinsel sağlık okuryazarlık ölçeği ile alt boyutlarının düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmıştır ($t=19.5$; $p<0.05$).

Gruplar arasındaki farklılıkların belirlenmesi için Post-Hoc testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır (Tablo 3). Elde edilen analiz sonuçlarına göre öğrencilerin sağlık okuryazarlıkları ile derslerinde cinsel sağlığı değerlendirmeye yönelik eğitim alma durumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Derslerinde cinsel sağlığı değerlendirmeye yönelik eğitim alan öğrencilerin sağlık okuryazarlık düzeyleri kısmen alan veya almayan öğrencilerden daha yüksektir. Hastaların cinsel sağlığını değerlendiren öğrencilerin, kısmen değerlendiren ve değerlendirmeyenlere göre CİSOY ölçeği toplam puan ortalamaları yüksek olarak belirlenmiştir ($p<0.05$). Ebe ve hemşirelerin cinselliği değerlendirme konusunda bakım verici rolü olduğunu düşünen öğrencilerin, eğitici rolü olduğunu düşünenlere göre CİSOY ölçeği toplam puan ortalamaları daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olup ($p<0.05$), diğer düşünceye sahip öğrenciler ile arasında fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Bakım verdiği birey cinsellik ile ilgili soru sorduğunda utanırım diyenlerin CİSOY ölçeği toplam puan ortalaması, kendini rahat hissedene göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Cinsel sağlık dersinin sağlık bilimlerinde kesinlikle verilmesi gereken bir ders olduğunu düşünen öğrencilerin, olması iyi olur ve olmasına gere yok diyen öğrencilere göre CİSOY ölçeği toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

TARTIŞMA

Anne ve yenidoğanlar, yüksek hastalık ve ölüm oranlarıyla da karakterize edilen doğum sonrası dönemde risk altındadır. Doğum sonrası dönem fizyolojik ve psikolojik açıdan anne, bebek ve aile için hayati bir geçiş dönemidir. Gebelikte bu

dönemde destek verilmesinin doğum sonrası sonuçları olumlu yönde etkileyeceği vurgulanmıştır (Liang, Wijaya, Yang, Cuevas Juarez ve Chang, 2022; Abd Allah, Mohamed ve Kamel, 2023). Gebelik döneminde kadının gebeliğine ve gelecekteki annelik rolüne uyum sağlaması oldukça önemlidir. Anneliğe uyum anne ve bebeğin sağlığı için hayati öneme sahiptir (Andrews ve Boyle, 2019). Bu sürecin anne ve bebek için sağlıklı olması için bağlanmada önemli bir unsurdur. Bu ilişki çocuğun fiziksel, psikolojik ve entelektüel gelişimini şekillendirmekte ve yaşam boyunca etkinliğini sürdürmektedir (Tilokskulchai, Phattanasiriwethin, Vichitsukon ve Serisathien, 2002; Elkin, 2015). Bu nedenle araştırmada gebelerin yenidoğanın hijyenik bakımına hazır oluşu, prenatal bağlanma durumları ve arasındaki ilişki değerlendirilmektedir.

Araştırmada gebelerin yenidoğanın hijyenik bakımına hazır oluş puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Yalnızoğlu Çaka ve arkadaşları (2023) çalışmasında sonuçlarımıza benzer şekilde gebelerin yenidoğanın hijyenik bakımına hazır oluş puan ortalamasının yüksek olduğu görülmektedir (Yalnızoğlu Çaka, Yuvcacı, Pekşen ve Çınar, 2023). Yenidoğanlarda hijyen bakımına ilişkin eğitim faaliyetleri doğum öncesi bakımın bir parçasıdır, ancak gebelerin yalnızca 31'i (%15) bu dönemde bu bilgiyi aldığını ifade ettiği belirlenmiştir. Yenidoğanın doğum öncesi bakımında geliştirilen müdahale stratejilerinin emzirmeye odaklandığı görülmektedir (McCarter, Law, Cabullo ve Pinto, 2022).

SONUÇ

Bu çalışmada, öğrencilerin cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri ile çeşitli demografik özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi ve cinsel sağlık dersi alma durumu gibi faktörlerin cinsel sağlık okuryazarlık düzeyleri üzerinde anlamlı etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin cinsel sağlık okuryazarlık, bilgi ve tutum düzeyleri, ebelik bölümü öğrencilerinden belirgin şekilde daha yüksektir. Ayrıca, cinsel sağlık dersi alan öğrenciler, almayanlara göre daha yüksek okuryazarlık düzeylerine sahipken, cinsel sağlık bilgisini yeterli bulan öğrenciler de bu alanda daha yüksek puanlar elde etmektedir. Araştırmada ebe ve hemşirelik öğrencilerinin cinsel bilgi düzeyleri ve cinsel

tutumları değerlendirilmiştir. Sonuç olarak kadın cinsiyetine sahip olan, dördüncü sınıfta okuyan ve cinsel sağlık dersi alan hemşirelik öğrencilerinin cinsel bilgi puanları daha yüksek bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı cinsel bilgi düzeylerinin kısmen yeterli olduğunu belirtmiş olup, her dört öğrenciden üçü hastaların cinsel sağlığının değerlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Araştırmada hemşirelik sağlık okuryazarlık düzeyleri, ebelik öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuş ve bu durum, hemşirelik programında zorunlu cinsel sağlık dersinin etkisi olarak ifade edilebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, cinsel sağlık okuryazarlığını artırmak için öğrenciler arasında bu konuda daha kapsamlı eğitimler düzenlenmelidir. Hemşirelik ve ebelik bölümlerinin müfredatlarına cinsel sağlık eğitimini daha yoğun şekilde dahil etmek, öğrencilerin bilgi ve tutumlarını geliştirebilir. Ayrıca, cinsel sağlık derslerinin zorunlu hale getirilmesi ve cinsel sağlık bilgisi konusunda çeşitli seminerler ile desteklenmesi önerilmektedir. Cinsel sağlık eğitimi müfredatının sürekli olarak güncellenmesi ve öğrencilere yönelik bilgi destekleyici içeriklerin sağlanması önemlidir. Eğitimler sırasında, öğrencilerin utanma veya çekinme duygularını azaltmak için uygulamalı ve destekleyici yaklaşımlar benimsenmeli. Eğitim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi, çeşitli materyallerin kullanılması ve interaktif öğretim tekniklerinin uygulanması, öğrencilerin cinsel sağlık bilgilerini ve tutumlarını güçlendirebilir. Bu şekilde, öğrencilerin cinsel sağlık konusundaki bilgileri ve tutumları daha etkili bir şekilde geliştirilebilir.

Cinsel sağlık okuryazarlığı, bireylerin cinsel sağlıkla ilgili doğru ve güvenilir bilgilere erişme, bu bilgileri anlama ve sağlık kararlarını bilinçli bir şekilde alma yeteneğidir. Bu bağlamda, ebe ve hemşirelerin cinsel sağlık konularında yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi, sağlık hizmetlerinde kapsamlı bir cinsel sağlık danışmanlığı ve eğitim hizmeti sunabilme yeteneklerini değerlendirmeye yardımcı olup, elde edilen bulgular, mesleki eğitim programlarının ve sağlık politikalarının geliştirilmesi için önemli bir kaynak oluşturabilir. Cinsel sağlığın değerlendirilmesinde hasta ile en çok vakit geçiren sağlık profesyonellerinden olan ebe ve hemşirelerin hastaların cinsel sağlık durumunu değerlendirebilmeleri için cinsel sağlık bilgilerini arttırmalarına gereksinim vardır. Bu bağlamda ebe ve hemşirelerin eğitim müfredatlarına cinsel sağlık dersinin zorunlu

dersler kapsamında eklenmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilere eğitimleri sırasında bakım verdikleri kişilerin cinsel sağlığını değerlendirmeye yönelik uygulamalı eğitimler yaptırılmalıdır.

Literatürde, cinsel sağlık okuryazarlığı üzerine yapılan çalışmaların artması, bu konunun önemini ve etkisini vurgulamaktadır. Özellikle sağlık profesyonellerinin, eğitimcilerin ve toplum liderlerinin cinsel sağlık okuryazarlığı konusunda bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarına katkı sağlaması gerekmektedir. Bu tür çalışmalar, cinsel sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizlikleri azaltabilir ve toplumda daha sağlıklı cinsel davranışlar ve kararlar oluşturabilir.

Cinsel sağlık okuryazarlığı, genel sağlık okuryazarlığının önemli bir alt boyutudur ve sağlıklı yaşamı destekleyen temel bir bileşendir. Bu konuda yapılan araştırmalar ve eğitim çabaları, bireylerin cinsel sağlıkla ilgili bilinçlenmelerini artırmak ve bu alanda sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak için kritik bir rol oynamaktadır.

Bu araştırmanın bulgularının tüm ebelik ve hemşirelik öğrencileri için geçerli olup olmadığını belirlemek için farklı üniversitelerden ve farklı yaş gruplarından daha geniş örneklem gruplarıyla çalışılması önerilebilir. Bu şekilde elde edilen bulgular, cinsel sağlık eğitimi ve profesyonel uygulamaların geliştirilmesinde daha geniş bir perspektif sunabilir. Ayrıca, benzer çalışmaların farklı coğrafi bölgelerde ve kültürel bağlamlarda tekrarlanması, sonuçların genellenebilirliğini artırabilir ve uluslararası karşılaştırmalar yapılmasına olanak tanıyabilir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 07.04.2023 ve Sayı No: 20.478.486/1817)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: S.Ü.; Tasarım: S.Ü.; Denetleme/Danışmanlık: N.B.; Analiz ve/veya Yorum: S.Ü, N.B.; Kaynak Taraması: S.Ü, N.B.; Makalenin Yazımı: S.Ü, N.B.; Eleştirel İnceleme: S.Ü, N.B.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Akgün, Ş., Tok, H. H., Ozaş, D. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve sağlık okuryazarlık düzeyleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 247-256. doi: 10.37989/gumussagbil.930482.
- Aydın, D., & Aba, Y. A. (2019). Annelerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile emzirme öz-yeterlilik algıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 31-39.
- Bakan, A. B., Yıldız, M. (2019). 21-64 yaş grubundaki bireylerin sağlık okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine ilişkin bir çalışma. *Sağlık ve Toplum*, 29(3), 33-40.
- Balçık, P. Y., Taşkaya, S., Şahin, B. (2014). Sağlık okur-yazarlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 13(4), 321-326.
- Bartellas, E., Crane, J. M., Daley, M., Bennett, K. A., Hutchens, D. (2000). Sexuality and sexual activity in pregnancy. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology*, 107(8), 964-968. doi: 10.1111/j.1471-0528.2000.tb10397.x
- Bradfield, Z., Officer, K., Barnes, C., Mignacca, E., Butt, J., Hauck, Y. (2022). Sexual and reproductive health education: Midwives' confidence and practices. *Women and Birth*, 35(4), 360-366.
- Castro-Sánchez, E., Chang, P. W., Vila-Candel, R., Escobedo, A. A., Holmes, A. H. (2016). Health literacy and infectious diseases: Why does it matter?. *International Journal of Infectious Diseases*, 43, 103-110.
- Cohen J. (1988), *Statistical power analysis for the Behavioral Sciences*, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Cornelius, J. B., Okoro, F., Piper, C. N. (2021). A comparison of the process and content of sexual communications among African American adolescent children living in parent and grandparent headed families. *Adolescent health, medicine and therapeutics*, 1-8.
- Duman, N.B., Vural, G. (2019). Cinsel sağlığın değerlendirilmesi. *İçinde: Cinsel Sağlık*. (1. Basım) Ankara: Nobel Tıp Kitapevi; 47-58.
- Fennell, R., Grant, B. (2019). Discussing sexuality in health care: A systematic review. *Journal of clinical nursing*, 28(17-18), 3065-3076. doi: 10.1111/jocn.14900
- Graf, A. S., Patrick, J. H. (2015). Foundations of life-long sexual health literacy. *Health Education*, 115(1), 56-70.
- Hagell, A., Rigby, E., Perrow, F. (2015). Promoting health literacy in secondary schools: A review. *British Journal of School Nursing*, 10(2), 82-87. doi: 10.12968/bjsn.2015.10.2.82
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Karaahmet, A. Y., Bilgiç, F. Ş. (2024). Relationship between the frequency and duration of masturbation and the sexual health literacy and sexual function of women in western Turkey: a cross-sectional study. *The Journal of Sexual Medicine*, qdae059.
- Komlenac, N., ve Hochleitner, M. (2020). Predictors for low frequencies of patient-physician conversations concerning sexual health at an Austrian university hospital. *Sexual Medicine*, 8(1), 100-106. doi: 10.1016/j.esxm.2019.09.006
- Öz, H. G., Yangın, H. B., Sözer, G. A. (2021). Cinsel sağlık dersinin hemşirelik öğrencilerinin cinsel mitleri üzerine etkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(6), 400-408. <https://doi.org/10.17942/sted.910182>
- Özkan, S., Tüzün, H., Dikmen, A. U., İlhan, M. N. (2020). Salgınlarda toplum davranışı ve sağlık okuryazarlığı. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 4, 105-110. doi: 10.34084/bshr.71913
- Özsoy, S., Bulut, S. (2017). Cinsel sağlık bilgisi dersinin hemşirelik öğrencilerinin cinsel mitleri üzerine etkisi. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 54-67
- Rashidian, M., Minichiello, V., Knutsen, S. F., Ghamsary, M. (2016). Barriers to sexual health care: a survey of Iranian-American physicians in California, USA. *BMC health services research*, 16, 1-11.
- Sekaran, U., Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill building approach*. John Wiley & Sons.
- Simpson, S., Clifford, C., Ross, K., Sefton, N., Owen, L., Blizzard, L., Turner, R. (2015). Sexual health literacy of the student population of the University of Tasmania: results of the RUSSEL Study. *Sexual Health*, 12(3), 207-216. doi: 10.1071/SH14223
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.
- Uysal, İ., Kılıç, A. (2022). Normal dağılım ikilemi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 220-248.
- Üstgörül, S. (2022). Cinsel Sağlık Okuryazarlık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2),

164-176. doi: 10.46971/ausbid.1086403

Üstgörl, S., Akkaya, B. (2023). The digital leadership behaviours of X, Y, Z generation nurses in the delivery of health services. *Agora International Journal of Economical Sciences*, 17(1), 115-125.

World Health Organization. (2024). Sexual and reproductive health, Erişim Tarihi: 16.10.2024. https://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/.

Yeřil, Y., Apak, H. (2024). Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Cinsel Sağlık Okuryazarlığı ve Cinsel Sağlığa Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(1), 48-54. doi: 10.37989/gumussagbil.1410112

Yılmaz, D., Şahiner, N. C., Erçelik, Z. E. (2023). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Aşılarla İlişkin Tutumları ile Sağlık Okuryazarlığı İlişkisi. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 3(3), 304-310.

Zanchetta, M. S., Metersky, K., Nazzal, A., Dumitriu, M. E., Pais, S., Mok, Y. W., Yu, C. (2023). Awakening Undergraduate Nursing Students' Critical Awareness About Men's Health, Health Literacy and Nursing Practice. *Canadian Journal of Nursing Research*, 55(3), 388-403.